

Dipòsit controlat de la Vall de Joan

PROGRAMA METROPOLITÀ
Educació per a la
Sostenibilitat

*Compartim
un Futur*

Dossier per al visitant

El cicle dels residus

Un residu és qualsevol substància o objecte que el seu posseïdor rebutgi, tingui la intenció de rebutjar o estigui obligat a rebutjar. Tot i això, generalment, es tracta d'un **recurs que es pot acabar convertint en un altre producte**, si es reintrodueix al cicle dels materials, **o bé en energia**. Tancar el cicle és més sostenible perquè disminueix la deposició de residus, redueix l'emissió de gasos amb efecte hivernacle i evita l'extracció de noves matèries.

Per contraposició al model lineal de produir, usar i llençar, **en el model d'economia circular res no es perd, només es transforma**; el producte passa a residu i el residu passa a ser recurs.

El model de prevenció i gestió dels residus municipals a l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB), seguint el que ha establert la Unió Europea, prioritza la reducció, la reutilització, el compostatge, el reciclatge, la valorització energètica i la limitació de la deposició en abocadors (en aquest ordre). **El millor residu continua sent el que no es genera**, i el que generem ha d'estar ben separat, gestionat i tractat per convertir-se en un nou recurs material i energètic.

ELS DIPÒSITS CONTROLATS I LA GESTIÓ DELS RESIDUS

Els dipòsits controlats tenen un paper essencial en la gestió dels residus, ja que són la destinació final dels materials que no es poden reciclar, reutilitzar o valoritzar energèticament. Tot i que l'objectiu és minimitzar aquesta fracció, sempre hi ha una part dels residus que no té una alternativa més sostenible.

Els abocadors han evolucionat molt amb el pas del temps: els espais incontrolats d'abans, que generaven greus impactes ambientals, han donat pas als dipòsits controlats, dissenyats per ser més respectuosos amb el medi ambient. Disposen de sistemes de tractament de llixiviats i mecanismes per captar i aprofitar el biogàs per generar energia. Malgrat les millores, aquests espais segueixen generant un gran impacte ambiental, fet que posa de manifest la necessitat de reduir els residus en origen i apostar per models més sostenibles.

Anys 2006

El dipòsit de la Vall de Joan: passat i present

El dipòsit té una superfície de 65 hectàrees i es troba dins del Parc del Garraf, un indret d'alt valor ambiental inclòs en el Pla d'espais d'interès natural (PEIN) i a la xarxa Natura 2000.

La deposició controlada de residus va començar el 1974 i durant 32 anys es van gestionar uns 27 milions de tones de residus municipals. En alguns punts de la vall la capa de residus assoleix una alçària de fins a 100 metres.

El 2001, l'Ajuntament de Barcelona va transferir la gestió del dipòsit a l'Àrea Metropolitana de Barcelona

(AMB), que va tancar-lo el 2006 i va iniciar-ne la restauració.

Després de l'execució de les obres de clausura i diverses actuacions de restauració i integració amb l'entorn, aquest antic dipòsit s'ha transformat en un espai singular amb un alt valor ambiental gràcies als prats i herbassars, que són essencials en el mosaic agroforestal i que avui dia acullen una gran varietat d'ocells, rèptils i amfibis.

Actualment, s'hi han detectat unes 60 espècies diferents d'aus, incloent-hi l'àliga cuabarrada, una espècie en perill d'extinció al nostre territori.

Anys 2023

CLAUSURA I RESTAURACIÓ

El projecte de restauració, que va començar l'any 2001, va tenir lloc en diferents fases en funció de les zones:

- Entre el 2001 i el 2003 es va clausurar i restaurar la zona inferior del dipòsit (zones I i II).
- Entre el 2008 i el 2010 es va executar una segona fase de restauració a la part baixa de la zona III.
- A principis del 2019 es van iniciar les obres de clausura de la superfície pendent: les zones III i IV.

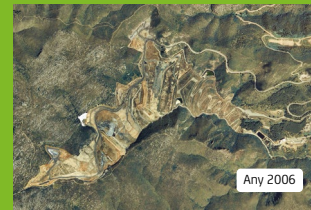
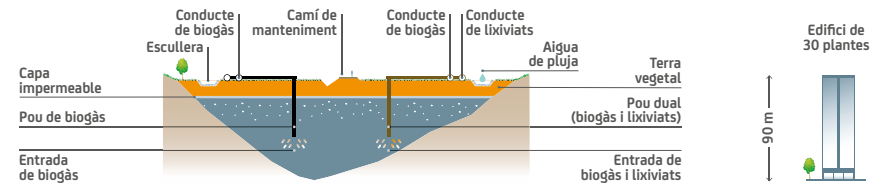
La descomposició de la matèria orgànica genera biogàs, que es recull a través de la xarxa de 160 pous de captació que hi ha distribuïts per tota la superfície del dipòsit. Posteriorment, aquest biogàs es transforma en energia elèctrica mitjançant uns motors de cogeneració, que s'injecta a la xarxa.

Els lixiviatos són els líquids —molt contaminants— que resulten de la descomposició dels residus i de l'aigua que hi entra en contacte. Minimitzar-ne la generació, extreure'ls i gestionar-los correctament són objectius bàsics per garantir que no es transfereixin al medi circumdant. Per aquest motiu, al dipòsit hi ha una capa d'impermeabilització per aïllar els residus i una xarxa de pous d'extracció a través de la qual els lixiviatos es condueixen fins a la depuradora. D'aquest tractament en resulta una quantitat important d'aigua neta, que té diversos usos, com el reg de suport a la vegetació o l'ompliment de basses per a l'extinció d'incendis, entre d'altres.

SECCIÓ TIPUS

La biodiversitat

El projecte de restauració de la Vall de Joan, situat al Parc del Garraf, busca transformar l'antic dipòsit controlat en un espai naturalitzat amb una elevada biodiversitat.

Es vol mantenir com un espai de prat mediterrani, un tipus d'hàbitat actualment escàs i clau per a la supervivència d'espècies amenaçades com l'àliga cuabarrada, que requereix hàbitats oberts per caçar. L'ampliació de 44 ha de prats i herbassars derivada del projecte ha permès augmentar més d'un 25 %

la superfície d'aquests hàbitats dins el parc, de manera que ajuda a compensar la greu pèrdua de biodiversitat registrada a Catalunya, especialment en espais oberts com prats i zones agrícoles.

Els prats estan compostos per gramínies, com ara el fenàs (*Festuca arundinacea*) i el margall (*Lolium perenne*); lleguminoses, com per exemple el trèvol blanc (*Trifolium repens*), i altres espècies com ara la camamilla (*Chamaemelum nobile*) i la sàlvia dels prats (*Salvia pratensis*).

Cal destacar la presència del seneci (*Senecio pterophorus*), una planta exòtica invasora que és tòxica per als animals de pastura, que pot desplaçar la vegetació autòctona i alterar l'equilibri ecològic de la zona. Per controlar-ne l'expansió, s'organitzen jornades de voluntariat per extreure-la. Així es contribueix a la conservació de la biodiversitat local, a més de promoure la sensibilització ambiental i la participació de la ciutadania en aquest espai.

S'han construït vedrunes al prat per facilitar la reproducció de conills i, així, oferir una font d'alimentació a l'àliga cuabarrada, una espècie en perill d'extinció.

Les basses naturalitzades s'han convertit en ecosistemes aquàtics que simulen les basses naturals pròpies de prats i herbassars. Tot i que inicialment es van construir per recollir aigua de reg, amb el temps s'han adaptat per afavorir la biodiversitat i s'han convertit en hàbitats per a amfibis i altres espècies aquàtiques. Avui, aquestes basses proporcionen un espai clau per a la reproducció i alimentació de fauna, i d'aquesta manera contribueixen a l'equilibri ecològic de l'entorn restaurat.

QUÈ ÉS L'AMB?

L'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) és un ens local supramunicipal que dona servei a 3,4 milions de ciutadans en àmbits com la planificació territorial i l'urbanisme, la gestió dels residus, la gestió dels parcs i les platges, la mobilitat i el transport, i també en l'àmbit de l'educació per a la sostenibilitat, entre d'altres.

El programa d'educació ambiental de l'AMB Compartim un Futur té una oferta molt àmplia d'activitats i visites per a tot tipus de públics i sobre diferents temes ambientals.

Plantes de tractament de residus de l'Àrea Metropolitana de Barcelona que es poden visitar:

- 1 Ecoparc de la Zona Franca
- 2 Ecoparc de Montcada i Reixac
- 3 Ecoparc de Sant Adrià de Besòs
- 4 Ecoparc dels Hostalets de Pierola
- 5 Planta de triatge de residus inorgànics de Molins de Rei
- 6 Planta de compostatge de Torrelles de Llobregat
- 7 Planta de compostatge de Sant Cugat del Vallès
- 8 Dipòsit controlat de la Vall de Joan
- 9 Planta de valorització energètica de Sant Adrià de Besòs
- 10 Planta de triatge de Gavà-Viladecans
- 11 Planta de voluminosos de Gavà-Viladecans

